

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

SOSYAL GELİŞİM

Ankara, 2013

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. SOSYAL GELİŞİM	4
1.1. Tanımı ve Önemi	4
1.2. Sosyal Gelişimle İlgili Kavramlar.....	4
1.3. 0-12 Yaş Çocuklarında Sosyalleşme Özellikleri.....	6
1.3.1. Arkadaş Edinme	6
1.3.2. Gruba Katılma	7
1.3.3. Çocuk Kavga ve Tartışmaları	7
1.3.4. İş Birliği.....	8
1.3.5. Rekabet	9
1.3.6. Kız-Erkek Çocuk İlişkileri.....	10
1.4. Ericson'a Göre Psikososyal Gelişim.....	10
1.5. Ericson'a Göre Psikososyal Gelişim Evreleri	11
1.5.1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0-1 Yaş).....	11
1.5.2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç (1-3 Yaş).....	11
1.5.3. Girişimciliğe Karşı Suçluluk (3-6 Yaş)	12
1.5.4. Çalışma ve Başarılı Olmaya Karşı Aşağılık Duygusu (6-11 Yaş).....	12
1.5.5. Ergenlik Dönemi Kimliğe Karşı Kimlik Bocalaması (11-20 Yaş).....	13
1.5.6. İlk Yetişkinlik Dönemi Yakınlığa Karşı Uzaklık (20-40 Yaş).....	13
1.5.7. Üreticiliğe Karşı Durgunluk (40-65 Yaş)	13
1.5.8. Olgunluk Dönem Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (65 Yaş ve Sonrası).....	13
1.6. Maslow'a Göre İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	14
1.7. Temel Gereksinimler.....	14
1.7.1. Fizyolojik-Bedensel Gereksinimler.....	14
1.7.2. Güvenlikte Olma.....	15
1.7.3. Ait Olma	15
1.7.4. Statü Kazanma.....	15
1.8. Üst Düzey Gereksinimler	15
1.9. Sosyal Gelişimin Diğer Gelişim Alanları İle İlişkisi	15
1.10. Sosyal Gelişime Uygun Etkinlikler.....	16
UYGULAMA FAALİYETİ	17
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	19
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	21
2. SOSYAL GELİŞİME UYGUN ETKİNLİKLER	21
2.1. Sosyal Gelişime Uygun Etkinlikler.....	21
2.2. Sosyal Gelişime Uygun Araç Gereçler	23
2.3. Sosyal Gelişime Uygun Etkinlik Planlama	23
UYGULAMA FAALİYETİ	30
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	32
MODÜL DEĞERLENDİRME	33
CEVAP ANAHTARLARI	35
KAYNAKÇA	36

AÇIKLAMALAR

ALAN	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
DAL/MESLEK	Erken Çocuklukta Öğretmen Yardımcısı-Özel Eğitimde Öğretmen Yardımcısı
MODÜLÜN ADI	Sosyal Gelişim
MODÜLÜN TANIMI	Öğrenciye sosyal gelişimine uygun bilgilerin verildiği ve sosyal gelişimle ilgili etkinlikleri hazırlama bilgi ve becerilerinin kazandırıldığı bir öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖN KOŞUL	Bireyin Gelişimi modülünü başarmış olmak
YETERLİK	Sosyal gelişime uygun etkinlik hazırlamak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Uygun ortam sağlandığında bireyin sosyal gelişim özelliklerine uygun etkinlik hazırlayabileceksiniz. Amaçlar 1. Uygun ortam sağlandığında bireyin sosyal gelişim özelliklerine uygun etkinlik seçebileceksiniz. 2. Uygun ortam sağlandığında bireyin sosyal gelişim özelliklerine uygun araç ve gereç hazırlayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf ortamı Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, duyuru panosu, uyarıcı resimler, teyp, konuya yönelik CD, VCD, tahta kalemi
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Bireyin sosyal bir varlık olarak toplumdaki yerini alması, kendisinden beklenen davranışları gösterebilmesi, onun doğumdan başlayarak psikososyal ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal yaşamın gereklilikleri öğretilerek yetiştirilmesine bağlıdır.

Sosyal gelişim; erken çocukluk, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde bireyin kendisinden beklenen davranışları göstermesi beğenilmeyen davranışları kontrol etmeyi öğrenmesi ve en düşük düzeye indirebilmesi, toplumda yasaklanan davranışlardan kendisini uzak tutması, kabul gören davranışlarını alışkanlık hâline getirmesi, bunları yaparken de zaman ve zemini doğru kullanarak sosyal ihtiyaçlarını karşılamasıyla gerçekleşir.

Sosyal yaşamda aile ilişkileri, arkadaş edinme, gruba katılma, çatışma ve kavgaları içeren düşünce ayrılıkları, iş birliği, rekabet, kız ve erkek çocuk ilişkileri yer alır.

Erken çocukluk kurumları ile özel eğitim kurumlarında uygulanacak eğitim programlarında sosyal gelişime ilişkin bilgilerin öğrenilmesinin önemi büyüktür.

Sosyal gelişimi tanımaya ilişkin etkinlikler, konuların öğrenilmesinde sizlere yardımcı olacaktır. Öğrendiğiniz bilgilerle sosyal uyumunuz, iletişim becerileriniz artacaktır.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında bireyin sosyal gelişim özelliklerine uygun etkinlik seçebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Aşağıdaki araştırma konularından birini seçerek erken çocukluk eğitim kurumunda farklı yaş gruplarında eğitim gören çocuklardan yararlanarak araştırma yapınız.

- Erken çocukluk döneminde arkadaş edinemeyen ve gruba katılamayan çocukların özellikleri ve yaşanan sorunları araştırıp sonuçları değerlendirerek rapor hazırlayınız. Konuya ilişkin önerilerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Erken çocukluk döneminde çocuk kavga ve tartışmalarının özellikleri ve yaşanan sorunlarla ilgili gözlem sonuçlarını değerlendiriniz. Raporlaştırarak konuya ilişkin önerilerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Erken çocukluk döneminde çocuklar arasındaki iş birliği ve rekabet ile ilgili gözlem yapınız. Sonuçlarını değerlendirip raporlaştırarak konuya ilişkin önerilerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Erken çocukluk döneminde çocukların kız ve erkek çocuk ilişkileriyle ilgili gözlem yapınız. Sonuçlarını raporlaştırarak konuya ilişkin önerilerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Erken çocukluk eğitim kurumlarında uygulamalar sırasında çocukta görülen problemleri araştırınız. Bunların sosyal gelişime etkileriyle ilgili gözlem yapınız. Sonuçlarını değerlendirip raporlaştırarak konuya ilişkin önerilerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. SOSYAL GELİŞİM

1.1. Tanımı ve Önemi

Sosyal gelişim; bireyin içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilir biçimde davranmayı öğrenme sürecidir (Fazlıoğlu, 2009). Sosyal gelişim, toplumsal beklentilere uygunluk gösteren kazanılmış davranış yeteneği olarak da tanımlanabilir.

Ailenin sosyal değerlerini algılamaya başlaması, bunları kendine göre eleştirmesi ve davranışa dönüştürmeye çalışması, çocuğun sosyalleşmesinin ilk göstergeleridir. Diğer gelişim alanlarında olduğu gibi erken çocukluk çağında kazandığı sosyal değerler ve sosyal yaşantılar, çocuğun daha ileri yaşlardaki sosyal gelişiminin temelini oluşturur.

Sosyal becerileri gelişmiş bir insan, çevresindeki diğer insanlarla sorun yaratmadan, olumlu ilişkiler kurar. Sorun yaşasa bile bunları toplumca onaylanan yollarla çözümlenebilir. Bu özellikleri sosyal statüsüne yansıtılabilir, bulunduğu toplulukta liderlik rolü üstlenebilir. Kendi ihtiyaçları ve istekleri ile toplumun istekleri arasında denge sağlayabilir. Birlikte yaşadığı insanlarla yardımlaşmayı, paylaşmayı, iş birliği içinde çalışmayı başarır ve duygularını içinde yaşadığı kültüre uygun biçimde ifade edebilir (Baran, 2011).

Sosyal becerilerden yoksun çocuklar ise arkadaşları tarafından reddedilmekte, akademik açıdan da başarısız olabilmektedir. Bu çocuklar, gelecek yaşantılarında arkadaşlarına göre daha fazla sosyal sorunlarla karşılaşabilmektedir (Baran, 2011).

Çocuğun sosyal bir birey olmasında kalıttan çok, çevrenin etkili olduğu yani sosyal bir birey olmada öğrenmenin etkili olduğu görüşü baskındır. Çocukların sosyal gelişim özelliklerinin bilinmemesi, çocukların gelişim düzeyinin üstünde gerçekleştiremeyeceği davranışların istenmesine dolayısıyla çocukların uyumsuzlaşmasına veya gelişim düzeyine göre sosyalleşmesinin gecikmesine neden olabilir. Bu nedenle çocuğun yaşamında daha sağlıklı ve mutlu bir şekilde toplumsallaşması ve sosyal gelişimi destekleyecek çevrenin hazırlanması açısından sosyal gelişim özelliklerinin bilinmesi önemlidir.

1.2. Sosyal Gelişimle İlgili Kavramlar

- **Benlik:** Benlik kavramı, insanın kendini görüş ve algılayış biçimi olarak tanımlanabilir. Bireyin kendi özelliklerine, yeteneklerine, değer yargılarına emel ve ideallerine ilişkin kanılarını içerir ve “*Ben kimim?*” sorusunun yanıtı olarak ifade edilir. Çocuk dünyaya geldiği ilk aylarda bedeniyle dış dünyayı ayırt edemez. Çevreyi kendi bedeninin bir parçası olarak algılar. Zamanla kendi bedeninin sınırlarını öğrenir, kendini tanımaya başlar. İlgili alanları arttıkça kendisinin duyguları, düşünceleri ve istekleri olan birey olduğunun farkına varır. Böylece benliğin ilk temelleri atılmış olur. Önce aile bireyleri sonra çevresi ile ilgili sosyal bağlar kurarak benlik gelişimini sürdürür. Çocukluktan itibaren yeterli ilgi gören birey, temel güven duygusunu kazanarak olumlu bir

benlik geliştirir. Sevgi, ilgi ve güvenden yoksun olarak yetişen birey ise olumsuz ben kavramı geliştirerek büyür.

- **Sosyalleşme-sosyalleştirme:** Bireyin içinde bulunduğu toplumda geçerli olan kural ve değer yargılarını öğrenmesine, onlarla uyum içinde olmasına sosyalleşme denir. Birey, sosyalleşme süreci boyunca toplumun kurallarına ve değerlerine uymayı öğrenir ve bu değerler sistemini benimser. Bu öğrenme, bütün yaşam boyunca devam eder. Çocuğun sosyal gelişiminin temellerinin atıldığı ilk yer ailedir. Sosyal gelişimin yaşandığı bir sonraki dönem okuldur. Okulda öğretmenleri tarafından anlaşılması, bireysel farklılıklarının kabul edilmesi, okul bünyesinde oluşturulan sosyal kulüplere yönlendirilmesi, çocuğun sosyal gelişimini destekler.
- **Sosyal olgunluk:** Bireyin içinde yaşadığı toplumun kurallarına uymada yaş düzeyine göre gösterdiği olgunluğa, sosyal olgunluk denir. Çocuğun sosyal olgunluk düzeyine ulaşması, öncelikle anne babası ile sağlıklı iletişimi ve toplumun değer yargılarını öğrenmesiyle gerçekleşir (Fazlıoğlu, 2009).
- **Kültürel özellikler:** Bir toplumun duyuş, düşünüş, yaşayış bakımından diğerlerinden ayıran gelenek, görenek ve âdetlerin tümüne toplumun yaşam biçimine kültür denir. Geçmişten günümüze kadar gelen örf, âdet, gelenek-görenek ve değer yargıları, çekirdek ailelerin artması ile zaman içinde eski etkisini kaybetmiştir. Bu özellikler, aileden aileye farklılık göstererek günümüzde hâlâ ağırlığını korumaya devam etmektedir. Belli bir toplumsal sınıfta doğmak, kişinin yaşamındaki seçimlerinde belirleyicidir. Bu toplumsal sınıflar; kişinin alışkanlıklarını, geleneklerini, değer yargılarını ve amaçlarını biçimlendirir. Zevklerini ve özelemlerini etkiler ve sınıfsal kültürünü oluşturur. Toplumsal sınıf farklılıkları ise aile ilişkilerine ve çocuğun eğitime bakış açısına yansır (Fazlıoğlu, 2009).

Resim 1.1: Uyum sağlama

Şekil 1.1: Çocuk büyüdükçe çevresindeki uyarıcılar artar.

1.3. 0-12 Yaş Çocuklarında Sosyalleşme Özellikleri

1.3.1. Arkadaş Edinme

Bebek 5. ve 6. aylarda başka çocuklara tepki göstermeye başlar. Başka bir çocuğu gördüğünde ona doğru atılır ya da çekinir, gülümser ve sesler çıkarır. Bebekliğinin sonuna doğru başka çocuklarla oynaması, oyuncaklarını onlarla paylaşması ve arkadaşlarıyla kavga etmesi oldukça sık görülen davranışlardır. 2-3 yaşlarında oyun arkadaşlarını çabucak değiştirebilir ve başka bir arkadaşını sevdiğini söyleyebilir. Erken çocukluğun sonlarına doğru çocuğun ana-babasına bağlılığı çözülmekte ve dışarıdaki arkadaşlarıyla ilgilendiği görülmektedir. Çocuğun artık uzunca bir süre beraber olduğu bir ya da iki arkadaşı vardır.

Resim 1.2: Arkadaş edinme

1.3.2. Gruba Katılma

Çocuklar 2 yaşına kadar yalnız oynar. Diğerler çocuklarla olan ilişkileri; taklit, birbirini seyretme ve birbirinin oyuncuğunu alma davranışı şeklinde görülür. Grup hâlinde oynamaya 3-4 yaşında başlarlar. Oynarken birbirleriyle konuşur ve grup içinden oynamak istediklerini seçerler. Gösterdikleri ortak davranış, birbirlerini seyretme ve konuşmadır.

Okul çağı, öğrencinin gruplaşma çağıdır. Bir öğrencinin akran veya oyun gruplarından birine katılması hem çocuk için bir ihtiyaçtır hem de onun sosyalleşmesi için bir zorunluluktur.

Resim 1.3: Gruba katılma

1.3.3. Çocuk Kavga ve Tartışmaları

Erken çocukluk çağında çocuklar, karşılaştıkları hayal kırıklığının sonucunu kavgaya bağlarlar. Özellikle ilgi merkezi olma, duygularının başka yollarla doyurulmaması hâlinde kavgacılıkla bu duygularını doyurmaya çalışırlar. Oyun gruplarında sık sık kavga ederler ama kavganın sonundaki küskünlükleri uzun sürmez, barışırlar.

Ailenin çocuk üzerindeki tutumu, çocuğun diğer çocuklarla arkadaşlığının olumlu ya da olumsuz yönlerine eğilim göstermesine neden olur. Sevgi dolu bir ailede büyüyen çocuklar çevrelerindeki insanlarla kavga etmeden iletişim kuracaklardır. Şiddetin görüldüğü ailede yetişen çocuklar kavgacı olacaklardır. Sevgi gören çocuk sevmeyi, şiddet gören çocuk kavgayı öğrenir.

Resim 1.4: Taklit

1.3.4. İş Birliği

Yaşantısının ilk yıllarında kendini evrenin merkezi zanneden çocuklar, benmerkezcidir. Oyunları kısa sürelidir. Bütün dünyanın onun etrafında döndüğünü zanneder.

3. yaştan itibaren çevresinde diğer varlıkların bulunduğunu kabul eder. Sahip olduğu şeyleri diğer insanlarla paylaşmaya başlar. Çevresiyle iletişim kurması, kendisinin dışında bir dünyanın varlığını kabul etmesi demektir. Çevresiyle ilişkileri arttıkça sosyalleşme gelişir.

Çocuğa içinde yaşadığı toplumun kurallarını ve paylaşmayı öğretmek, eğitimin görevidir. İnsanların birbirleriyle yardımlaşması ve dostça yaşaması, iş birliğini gerektirir.

Erken çocuklukta, oynadığı oyunun kurallarına uyan, arkadaşlarının hakkına saygı duyan çocuk, büyüdüğünde toplum kurallarına uyan sosyal bir insan olacaktır.

Resim 1.5: İş birliği

1.3.5. Rekabet

İnsanların yapısında doğal yarışçılık duygusu vardır. Yarışçılık duygusu insanı başarıya götürür. Bu duygu, kıskançlık boyutuna ulaşırsa kişinin kendisine ve çevresine zarar verir.

Ailenin yaşadığı ortam, rekabet konusunda çocuk için temel etkidir. Ailede sevgi ve hoşgörüye dayalı bir ortam varsa çocuk paylaşmayı, çocuklar arası ayırım ve şiddet varsa kıskançlığı öğrenecektir.

Aynı cinsten kardeşler arasında, yaş farkı fazla değilse, az veya çok rekabet görülür. Anne-baba, kardeşlerden birine daha fazla ilgi gösteriyorsa rekabet kıskançlıkla birlikte daha da belirginleşir.

Yetişkinin görevi, çocuğa rekabet gerektirmeyen bir ortam sağlamaktır.

Resim 1.6: Kıskançlık

1.3.6. Kız-Erkek Çocuk İlişkileri

Çocukların arkadaşlarıyla etkileşimi iki yaşından sonra başlar ve cinsiyetle ilgili tavırlar belirir. Kendi cinsinin ve karşı cinsin özelliklerini öğrenir. Kızlar annelerini, erkekler babalarını model alırlar.

Kızlar ve erkekler dört yaşına kadar birlikte oynarlar. Oyunlarında kız-erkek ayrımı yapmazlar. Kızlar, oyunlarında erkek arkadaşlarına rol verebileceği gibi erkekler de oyunlarında kız arkadaşlarına rol verebilirler.

Dört yaşından sonra çocukların kız-erkek ayrımı yaparak kızların ve erkeklerin kendi cinsleri arasında oyun grupları kurduğu görülür. Böyle bir ayrım yapmada büyüklerin tavrı ve çocukların ilgileri önemlidir.

9-11 yaşları arasında kız-erkek arkadaşlığı yeni bir boyut kazanır. Bu dönemde kızlar kendi cinsleriyle, erkekler de kendi cinsleriyle arkadaşlık kurarlar. Kesinlikle karşı cinsi oyunlarına almazlar. Kızlar erkekleri acımasız ve kaba görürler. Kızlar ve erkekler birbirini asla çekemez ve aşağılar. Bu durum ergenlik çağına kadar devam eder.

Resim 1.7: Kız-erkek ilişkisi

1.4. Ericson'a Göre Psikososyal Gelişim

E. Ericson, yaşam boyu gelişim ilkesini ortaya atan ilk psikologlardan biridir. Yaşam boyu gelişim kavramı, Erikson'un psikoloji bilimine en önemli katkılarından biridir. Erikson, psikososyal gelişim kuramını sekiz kritik döneme ayırarak ve her dönemde atlatılması gereken karmaşa ve problemleri ele alarak incelemiştir.

Ericson'a Göre Gelişim Dönemlerinde Geçirilen Karmaşa	
Karmaşanın Oluştığı Gelişim Dönemi	Karmaşa
0-1 yaş	Temel güvene karşı güvensizlik
1-3 yaş	Özerkliğe karşı kuşku ve utanç
3-6 yaş (Oyun Dönemi)	Girişimciliğe karşı suçluluk
6-11 yaş (Okul Çağı Dönemi)	Çalışma ve başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu
11-20 yaş (Ergenlik Dönemi)	Kimliğe karşı kimlik bocalaması
20- 40 yaş (İlk Yetişkinlik Dönemi)	Yakınlığa karşı uzaklık
40- 65 yaş (Yetişkinlik Dönemi)	Üreticiliğe karşı durgunluk
65 yaş Olgunluk	Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk

Tablo1.1: Gelişim dönemleri

Sağlıklı bir kişilik kazanmak için bir evrenin başarılı olarak atlatılması, kendinden sonraki evre için olumlu temel oluşturur. Bir evredeki kriz tam olarak çözümlenemezse birey, o döneme takılıp kalır. Yaşamının daha sonraki dönemlerinde de bu kriz çözümleninceye kadar sorun yaratır. Örneğin; bebeklik çağı krizi olan güvensizlik, ergenlik çağı krizi olan kimlik karmaşası, yetişkinlik dönemlerinde gözlenebilir.

1.5. Ericson'a Göre Psikososyal Gelişim Evreleri

1.5.1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0-1 Yaş)

Bu dönem 0-1 yaş kapsar. Bebekler, çevrelerindeki dünyaya güvenebilecekleri ya da güvenemeyeceklerine ilişkin temel duygular edinir. Bir yaşına kadar çocuğun ihtiyaçlarının doyurulması, büyük ölçüde anneye bağlıdır. Annenin çocuğun ihtiyaçlarını giderirken onu sevmesi, okşaması, sıcaklığını hissettirmesi, ilgilenmesi, çocukta güven duygusunun temellerini oluşturmaktadır. Annesinin kendisini sevdiğinden emin olan çocuk, annesine ve çevresindeki dünyaya güvenir, kendini sevmeye değer bulur. Anne tarafından reddedilen, soğuk davranılan, ihtiyaçları yerinde ve zamanında karşılanmayan çocuk, kendisine ve çevresine karşı güvensiz olur. Bu güvensizlik, ileride olumlu bir şekilde çözümleninceye kadar tüm gelişim dönemleri boyunca devam eder.

1.5.2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç (1-3 Yaş)

Bu dönem on ikinci aydan itibaren üç yaşına kadar sürer. Genellikle çocuklar bu dönemde yürürler, başkalarıyla iletişim kurabilecek kadar konuşurlar. Çocuklar kendi çevrelerini kontrol etmek, güçlerini göstermek isterler. Yapabilecekleri ve yapamayacakları konusunda ana-baba ve çevrelerindeki kişileri test ederler. Önceki dönemde temel güven

duygusunu kazanmış çocuklar için bu dönemde esnek ve çevresini özgürce keşfedebileceği ortamlar sağlanmalıdır. Çocuğun kendi kendine yemek yemesi, eşyalarını toplaması, giyinmesi, soyunması, giysilerini seçmesi, karşılaştığı bazı problemleri çözmesi desteklenmelidir. Bu yönde desteklenen çocukların bağımsızlık duygularının temelleri atılmış olur. Buna karşılık sürekli olarak sınırlandırılan, aşırı derecede korunan, çok sıkı kontrol edilen çocuklarda kendi yeteneklerinden şüphelenme, kendinden utanma duyguları oluşabilir.

1.5.3. Girişimciliğe Karşı Suçluluk (3-6 Yaş)

Bu dönem üç yaşından altı yaşına kadar sürer. Çocuğun motor ve dil gelişimi düzeyi, onun çevresini daha fazla araştırmasına, daha fazla girişken olmasına olanak verir. Çocukta hareketliliğin artmasıyla problem oluşturan davranışları da artar. Çocukta girişkenlik duygusunun gelişebilmesi için değişik yaşantılarla çocuğun kendisini keşfetmesine imkân sağlanmalıdır.

Çok sık azarlanan ve engellenen çocukta suçluluk duygusu gelişmektedir. Girişkenliği cezalandırılan çocuk gerek bu dönemde gerekse yaşamın gelecek dönemlerinde yaptıklarının yanlış olduğunu düşünüp suçluluk duyabilir. Çocuğun yapması ve yapmaması gerekenler konusunda bir denge kurularak girişkenlikleri desteklenmelidir.

Çocukların çabaları desteklendiğinde çalışma ve başarılı olma davranışları gelişir. Aksi takdirde sürekli olarak yaptıkları eleştirilen, desteklenmeyen, beğenilmeyen çocuklar, yaptıklarının değersizliğine inanarak aşağılık duygusu geliştirilebilir.

1.5.4. Çalışma ve Başarılı Olmaya Karşı Aşağılık Duygusu (6-11 Yaş)

Bu dönemde çocuk okula başlar ve sosyal hayatında genişleme olur. O güne kadar çocuk için anne-baba ile olan etkileşimi sosyal hayatının merkezindedir. Okula başladığında akranları ve öğretmenleri ile sosyal etkileşimi daha merkezde bir yere gelir. Anne ve babaların çocuk üzerindeki etkisinin azaldığı, arkadaş ve öğretmenlerin etkisinin arttığı gözlemlenir. Bu dönemde çocuk için akran ve öğretmenlerinin kendisiyle ilgili görüşleri çok önemlidir. Bu nedenle çocuğun okulda başarılı olması için öğretmen ve arkadaşlarından takdir görmesi önemlidir. Bazen çocuk, anne-babasından göremediği sosyal desteği akranları ve arkadaşlarından görebilir. Bazen de öğretmenlerinden alamadığı desteği ailesi karşılar.

Bu dönemi sağlıklı bir şekilde tamamlayan çocuk bir şeyleri başarabileceğini kavramıştır. Bu da çocukta çalışmaktan zevk alma ve başarmaktan gurur duyma duygusunu geliştirir. Çocuk bu dönemde kendini başarısız ya da yetersiz hissederse aşağılık ve yetersizlik duygusu gelişir.

Örneğin; ilkokul çağlarında bir çocuğa öğretmeni “Sen sakın matematikle ilgili bir alan seçme, başarılı olamazsın.” der. Daha sonra tüm derslerden başarılı olan bu çocuk matematikte bir türlü başarılı olamaz, ilkokul öğretmenin söylediği onu engeller. Lisede matematik dersinin öğretmeni, öğrencileri yüreklendirir ve herkesin matematiği öğrenebileceğini, matematikte başarılı olabileceğini söyler. Bu çocuk, cesaretlenir ve

matematikte başarılı olur. Bugün bu çocuk, iyi bir üniversitenin mühendislik fakültesinden mezundur.

1.5.5. Ergenlik Dönemi Kimliğe Karşı Kimlik Bocalaması (11-20 Yaş)

Ericson'a göre bu dönem, kişilik gelişiminde çocukluktan yetişkinliğe geçiş yılları olarak tanımlanan gençlik (adolesan) dönemidir. Bu dönem, Erikson'un kimlik karmaşası kavramı ile karakterize edilmiştir. Bu dönemde "Ben kimim?" sorusu çok önemli bir hâle gelir. Ergen, ana-babasından çok akran gruplarından etkilenir.

Öğretmen ve ana-babalar, ergene bir yetişkin gibi davranmalı, onunla sevgi ve saygı temeline dayalı bir dostluk kurmalıdır. Ericson'a göre bu dönemde ergen, başarılı bir şekilde kimlik çözerse kendisine güvenen bir kişi olarak yaşamını sürdürebilir ve başarılı olur. Aksi takdirde yaşamın gelecek dönemlerinde de bu karmaşayı çözmek için uğraşmaya devam eder. Örneğin; ne yapmak istediğine karar veremeyen, bir işten diğerine atlayıp bocalayan, çocuk gibi davranan yetişkinler, henüz kimlik kazanma karmaşasını çözümleyememiş kişilerdir.

1.5.6. İlk Yetişkinlik Dönemi Yakınlığa Karşı Uzaklık (20-40 Yaş)

Bu dönem, ortalama 20- 40 yaş kapsar. Ergenlik döneminde kimliğine kavuşan kişi, artık kimliğini kaybetme korkusuna kapılmaksızın başkalarıyla dostluklar kurabilir, karşı cinsten ilişkilerde arkadaşlık ve sevgi ağırlık taşır.

Bu dönemi sağlıklı atlatan kişi, güvenli bir şekilde sevgiyi verme ve alma gücüne sahip olur. Başkalarıyla dostluk ilişkisi kurmada güçlük çeken genç, psikolojik bir yalnızlığa sürüklenebilir.

1.5.7. Üreticiliğe Karşı Durgunluk (40-65 Yaş)

Bu dönem, orta yetişkinlik yıllarını kapsar. Yetişkin hayatlarının sonlarına doğru insanlar, kendi hayatları ile ilgili bir değerlendirme yapma eğilimine girer. Kişi, geçmişteki dönemleri olumlu bir şekilde geçirmişse bu dönemde üretken, verimli ve yaratıcı olur. Orta yaş kapsayan bu dönemde, benliğin en önemli işlevi üretme, yaratma ve yaratılan ürünlere sevgiyle bağlanmaktır. Daha önceki dönemlerini başarılı olarak atlatmışsa birey üretken, verimli ve yaratıcıdır. Bunlardan yoksun olan bireyler, bir işe yaramama duygusuna kapılabilir ve durgunluk dönemine girebilir. Çevreye kayıtsız kalıp mutsuz olabilirler.

1.5.8. Olgunluk Dönem Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (65 Yaş ve Sonrası)

Bu dönem, bireyin yaşlılık ya da ileri yetişkinlik dönemini kapsamaktadır. Daha önceki dönemlerde kazanılmış benlik özelliklerinin iyice olgunlaşması ve birbirleri ile bütünleşmesi bu dönemde gerçekleşir. Birey, bu dönemde ya önceki yedi evrenin birikimi sonucu benliğini tam olarak bulmuş, güvenli, mutlu, topluma etkin uyum sağlayabilen,

aranan, sevilen ve sayılan kimsedir ya da umutsuz, uyumsuz, hırçın, aksi bir insan görünümündedir.

1.6. Maslow'a Göre İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Maslow, sağlıklı kişiliğin nasıl oluştuğuyla ilgili derin araştırmalar yapmış ve sağlıklı bir kişiliğin gelişebilmesi için gerekli olan gereksinimlerden meydana gelen piramit biçiminde bir gereksinimler hiyerarşisi ortaya koymuştur.

Şekil 1.2: Maslow'un gereksinimler hiyerarşisi

1.7. Temel Gereksinimler

1.7.1. Fizyolojik–Bedensel Gereksinimler

Yaşamın sürdürülmesi için fizyolojik gereksinimlerin karşılanması şarttır. İnsanlar öncelikle biyolojik dengenin korunabilmesi için gerekli olan yiyecek, içecek, barınma, uykusuzluğu giderme gibi fizyolojik gereksinimlerini karşılamak zorundadır.

Fizyolojik gereksinimler giderilmediğinde organizma üzerinde baskı yaparak diğer gereksinimlerin gerçekleşmesini engeller. Bu nedenle öğrencilerin aç, uykusuz, yorgun olduğu ve sınıf ortamının rahatsız, soğuk olduğu durumlarda derse katılmalarını beklemek çok gerçekçi olmayacaktır.

1.7.2. Güvenlikte Olma

Fizyolojik ihtiyaçları yeterli ve zamanında karşılanan birey, kendisini güvende hisseder. Öğretmenin sınıfta uyulması gereken kuralları açıkça duyurması, öğrencinin kendisini güvende hissetmesini sağlar. Korku ve kaygı, öğrencilerin güvensizlik hissetmesine neden olur.

1.7.3. Ait Olma

Bireyin içinde yaşadığı topluma ait olduğunu hissetmesi için fizyolojik ve güvenlikte olma gereksinimlerinin giderilmiş olması gerekir. Birey kendisini bir gruba ait hissettiğinde mutlu olur. Örneğin; bir öğrenci, öğretmeni ve arkadaşları tarafından benimsendiğini, sınıfın bir parçası olduğunu bilmek ister. Bu nedenle öğretmen, öğrencileriyle tek tek ilgilenirken öğrencilerin birbirleriyle iyi ilişki kurmalarını ve birbirlerini sevmelerini sağlamalıdır.

1.7.4. Statü Kazanma

Fizyolojik, güvenlikte olma ve ait olma ihtiyaçları karşılanan birey, kendi kendine saygı duymayı, arkadaşlarının ona saygı duymasını ve yeteneklerinin arkadaşları tarafından takdir edilmesini ister. Öğretmenler, öğrencilerin yeteneklerinin farkına varmalı, onların yeteneklerini ve olumlu davranışlarını ödüllendirmelidir. Öğretmen, çocukların başarısızlıkları karşısında onları eleştirmek yerine başarılı olmalarını sağlayacak ortamları düzenleyerek güdülenmelerini sağlamalıdır.

1.8. Üst Düzey Gereksinimler

Kişi, temel gereksinimleri karşılandıktan sonra kendini gerçekleştirme güdüsü davranışlarını yönlendirmeye başlar. Kendini gerçekleştirme sürecindeki insanlar, kendine ve dış dünyaya ilişkin bilgileri edinme, olup bitenleri daha iyi anlayabilme gereksinimi duyarlar. Çevresi ve kendisi hakkında aydınlandıkça daha ince, estetik, soyut alanlarla ilgilenmeye yönelir, yaratıcılığı ortaya çıkar.

Üst düzey gereksinimler hiçbir zaman tam olarak karşılanamaz çünkü birey, sürekli daha iyisini elde etmeyi ister.

1.9. Sosyal Gelişimin Diğer Gelişim Alanları İle İlişkisi

Çocuğun diğer gelişim alanlarındaki problemler, sosyal gelişimini de etkiler. Çocuk, iyi bir sosyal gelişim gösteremezse çevresiyle iletişim kurmakta zorluk çeker ve uyum sağlayamaz.

Zekâ ve dil gelişimi bakımından üstün olan kimselerin genellikle sosyal yönden de üstün oldukları kabul edilir ve başkaları ile çabuk etkileşim kurarlar.

Fiziksel yönden iyi gelişen çocuk, oyunlara ve gruplara girmekten çekinmez ve kendine güvenir.

Duygusal tepkilerini kontrol etmeyi öğrenen çocuklar, genellikle sosyal gelişim yönünden de başarılı çocuklardır.

1.10. Sosyal Gelişime Uygun Etkinlikler

Aşağıda verilen sosyal gelişime uygun etkinlik örnekleriyle öğrendiğiniz bilgileri geliştirebilirsiniz.

- Sınıf ortamında sosyal gelişimi destekleyecek “tanışma amaçlı bir drama çalışması”
- Sınıf ortamında sosyal gelişimle ilgili kavramları anlatan bir etkinlik “benlik, sosyalleşme, sosyalleştirme, sosyal olgunluk ve kültür ile ilgili drama etkinlikleri”
- Sınıf ortamında 0–12 yaş çocuklarında sosyalleşme özelliklerini anlatan drama etkinliği
- Sosyal gelişime uygun davranışları içeren değişik görüşlere ilişkin örnek olay canlandırma
- Sosyal gelişimin diğer gelişim alanları ile ilişkisini anlatan bir drama etkinliği gerçekleştirme
- Yaşamın iyileştirilmesinde ve korunmasında sorumluluk alabilme bilincini destekleyici herhangi bir kukla tekniğiyle öykü anlatma
- Basit dekor ve müzik eşliğinde eşyalar kişiler tarafından seslendirilen tertip ve düzen alışkanlığı kazandırmayı destekleyici drama etkinliği
- Özel giysiler, aksesuarlar, makyaj ve çeşitli ülkelerin müzikleri veya CD’lerini içeren 23 Nisan Bayramı etkinlikleri için bir öykü canlandırma
- Müzik, kostüm, makyaj ve takılarla desteklenmiş oyun hâline düştürülebilecek öykü canlandırma
- Bazı ev eşyalarını tanıtıcı canlandırılabilir veya kukla teknikleriyle anlatılabilecek oyun etkinliği
- Çeşitli şapkalar kullanılarak bazı meslekleri tanıtmayı amaçlayan, yeni bir kişilik kazandırabilecek drama etkinlikleri

UYGULAMA FAALİYETİ

Sosyal gelişim özelliklerini dikkate alarak bir etkinlik seçip hazırlayınız. Etkinliğinizi sınıf ortamında veya uygun ortamlarda uygulayınız. Etkinliğinizin sonucunu rapor hâline getirip arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çocuğun yaş ve gelişim seviyesine göre sosyal gelişim özelliklerini inceleyiniz.	➤ Çocuğun yaş ve gelişim seviyesine göre sosyal gelişimin özelliklerini dikkatli olarak araştırınız.
➤ Çocuğun arkadaş edinmesini sosyal açılarından inceleyiniz.	➤ Sosyal gelişimde arkadaş edinmeyi dikkate alarak araştırınız.
➤ Çocuk kavga ve tartışmalarını sosyal gelişim açısından inceleyiniz.	➤ Sosyal gelişimde çocuk kavga ve tartışmalarını dikkate alarak araştırınız.
➤ Çocukta iş birliğini sosyal gelişim açısından inceleyiniz.	➤ Sosyal gelişimde iş birliğini dikkate alarak araştırınız.
➤ Çocuk rekabetini sosyal gelişim açısından inceleyiniz.	➤ Sosyal gelişimde rekabeti dikkate alarak araştırınız.
➤ Kız-erkek çocuk ilişkilerini sosyal gelişim açısından inceleyiniz.	➤ Sosyal gelişimde kız-erkek çocuk ilişkilerini dikkate alarak araştırınız.
➤ Sosyal gelişim özelliklerine uygun etkinlikleri belirleyiniz.	➤ Sosyal gelişim özelliklerine uygun etkinlikleri araştırınız.
➤ Etkinliğinizi uygulayınız.	➤ Etkinliğinizi amacına uygun gerçekleştiriniz.
➤ Etkinliğinizi amacına uygunluğu açısından değerlendiriniz.	➤ Etkinliğinizi amacına uygunluğu açısından objektif olarak değerlendiriniz.
➤ Uyguladığınız etkinliği belgelendirerek bir sunuş hazırlayınız (fotoğraf, resim vb.).	➤ Sunumunuzu dikkatli yaratıcı ve estetik olarak hazırlayınız.
➤ Etkinliğinizin sonucunu rapor hâline getirerek arkadaşlarınıza paylaşınız.	➤ Raporunuzu hazırlarken istekli dikkatli temiz ve düzenli olunuz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çocukların yaş ve gelişim seviyesine göre sosyal gelişim özelliklerini incelediniz mi?		
2. Çocuğun arkadaş edinmesini sosyal açıdan incelediniz mi?		
3. Çocuk kavga ve tartışmalarını sosyal gelişim açısından incelediniz mi?		
4. Çocukta iş birliğini sosyal gelişim açısından incelediniz mi?		
5. Çocuk rekabeti sosyal gelişim açısından incelediniz mi?		
6. Kız-erkek çocuk ilişkilerini sosyal gelişim açısından incelediniz mi?		
7. Sosyal gelişim özelliklerine uygun etkinlik belirlediniz mi?		
8. Etkinliğinizi uyguladınız mı?		
9. Etkinliğinizi amaca uygunluğu açısından değerlendirdiniz mi?		
10. Uyguladığınız etkinliği belgelendirerek bir sunu hazırladınız mı?		
11. Etkinliğinizin sonucunu rapor hâline getirerek arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Çocuğun sosyalleşmesine etki eden en önemli etmen aşağıdakilerden hangisidir?
A) Kalıtım
B) Hastalıklar
C) Çevre
D) Biyolojik faktörler
2. İnsanın kendini görüş ve algılayış biçimi olarak ifade edilen aşağıdakilerden hangi kavramdır?
A) Sosyalleşme
B) Benlik
C) Kültür
D) Öğrenme
3. “Kültür” tanımında yer almaması gereken kavram aşağıdakilerden hangisidir?
A) Gelenek
B) Adet
C) Görenek
D) Sosyalleşme
4. Çocukların birbirleriyle yardımlaşması ve dostça yaşaması sosyalleşmenin hangi özelliği içinde yer alır?
A) İş birliği
B) Gruba katılma
C) Arkadaş edinme
D) Rekabet
5. Temel güven duygusu hangi yaşlarda kazandırılır?
A) 0-1 yaş
B) 2-3 yaş
C) 3-4 yaş
D) 4-5 yaş
6. Çok sık azarlanan ve engellen çocukta gerek bulunduğu dönemde gerekse yaşamın gelecek dönemlerinde hangi duygu gelişir?
A) Saldırganlık
B) İnatçılık
C) Öfke
D) Suç
7. Kimlik bocalaması hangi yaşlarda yoğunlaşır?
A) 3-6 yaş
B) 20-40 yaş
C) 11-20 yaş
D) 6-11 yaş

8. Sağlıklı kişiliğin oluşmasında derin araştırmalar yapan ve 7 basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisini oluşturarak insan yaşamındaki gereksinimlerin önemini vurgulayan bilim adamı hangisidir?
A) Ericson
B) Maslow
C) Freud
D) Piaget
9. Aşağıdakilerden hangisi Maslow' un gereksinimler hiyerarşisinde üst düzey gereksinimler arasında yer almaz?
A) Merakını giderme
B) Estetik, yaratıcılık
C) Kendini gerçekleştirme
D) Statü kazanma
10. Anne ve babaların çocuk üzerindeki etkisinin azaldığı, arkadaş ve öğretmenlerin etkisinin arttığı gözlemlenen dönem aşağıdakilerden hangisidir?
A) 3-6 yaş
B) 11-20 yaş
C) 6-11 yaş
D) 20-40 yaş
11. Girişimciliğe karşı suçluluk duygusunun geliştiği dönem aşağıdaki yaş gruplarından hangisi kapsar?
A) 3-6 yaş
B) 6-11 yaş
C) 11-20 yaş
D) 20-40 yaş
12. Özerkliğe karşı kuşku ve utanç duygusunun geliştiği dönem aşağıdaki yaş gruplarından hangisi kapsar?
A) 1-3 yaş
B) 3-6 yaş
C) 6-11 yaş
D) 11-20 yaş

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında sosyal gelişim özelliklerine uygun araç, gereç ve etkinlik hazırlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Çevrenizde bulunan erken çocukluk eğitim kurumlarından, ailelerden, kitapçılardan, elektronik ortamdan, oyuncakçılardan çocukların sosyal gelişim özelliklerine uygun araç ve gereçleri araştırıp etkinlik hazırlayınız.

Edindiğiniz deneyimleri öğrendiğiniz konularla bütünleştirerek çıkan sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. SOSYAL GELİŞİME UYGUN ETKİNLİKLER

2.1. Sosyal Gelişime Uygun Etkinlikler

Sosyal gelişim, çocuğun içinde bulunduğu grupla ya da yaşadığı kültürdeki diğer bireylerle geçenebilmesi ve onlar gibi davranabilmesidir.

Çocuklar, bebeklik döneminden itibaren yaşam deneyimleri aracılığıyla kendini tanıma ve kabul etmeyi öğrenirler. Bu öğrenme sürecinde ailesi kadar dış çevrenin de çok önemli rolü bulunmaktadır. Çocukların olumlu ilişkiler kurabilmesi, içinde bulunduğu toplumun bir üyesi olduğunu kavrayarak aktif, katılımcı ve yaratıcı bir kişilik yapısı kazanması için öncelikle sosyal gelişim yönünden dikkatlice planlanmış etkinliklere ihtiyaç vardır.

- Sosyal gelişimi destekleyici etkinlikler yoluyla çocuklara kazandırılması amaçlanan beceriler:
 - Gelişim düzeyine uygun olarak problemleri nasıl çözebileceğini ve nasıl karar alabileceğini öğrenebilme
 - Diğerlerini ve kendini kabul edebilme ve değerli olduğunu anlayabilme
 - Olumlu benlik algısını geliştirebilme

- Bağımsız davranabilme, kendi hareketlerinin ve davranışlarının sorumluluğunu taşıyabilme
 - Sosyal iletişim becerilerini geliştirebilme
 - Aile içindeki rolünü oynayabilme
 - Kuralların gerekliliğini anlayabilme
 - Kendi kültürünün geleneklerini fark edebilme
 - Toplum içinde yaşayan birey olarak kendini kabul edebilmesi
 - Dünyada farklı kültürlerin ve insanların olduğunu fark edebilme
 - Geçmişteki ve şu andaki toplumları öğrenebilme ve geniş bir çerçevede içinde ilişkilerini anlayabilme
 - Liderlik ve grup ilişkilerini anlayabilme
 - Çevrenin insan yaşamındaki önemini anlama, çevresel problemleri araştırma ve problemlere çözümler üretebilme
 - Yeni teknoloji bilgisinin farkına varabilme
- Sosyal gelişim ile ilgili etkinlikleri planlama ve uygulamada eğitimcilerin dikkat etmeleri gereken özellikler şunlardır:
- Çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun, kendilerini rahat hissedebilecekleri güvenli ve bağımsız hareket etmeyi öğrenebilecekleri çevresel düzenlemeler yapmak
 - Çocukların kendini kabulünü sağlayıcı ve olumlu benlik kavramını geliştirmeye ilişkin destekleyici tavır ve tutumlar benimsemek
 - Başka çocuklarla ve yetişkinlerle birçok durumda iletişim kurmayı destekleyen, çocukların birbirlerini gerçek anlamda tanımalarına olanak veren ortamlar yaratmak
 - Çocukların toplumdaki değişik sosyal rollerin farkına varmalarını ve bu rollerin toplum için önemini anlamalarını sağlamak
 - Çocukların sorumluluk duygusunu kazanabilmelerine fırsat vermek
 - Çocukların seçim yapma ve karar verme becerilerini kazanabilmelerine fırsat vermek
 - Çocuklara bir grubun üyesi olduğunu fark ettirecek ve gruba uyumunu kolaylaştıracak ortamlar hazırlamak

2.2. Sosyal Gelişime Uygun Araç Gereçler

Etkinliğe ve etkinlik ortamına göre kullanılacak materyaller değişiklik göstermekle beraber kullanılacak araç ve gereçler şunlar olabilir: çeşitli toplar, atlama ipleri, çingiraklar, halat, müzik kutuları, araba ya da kamyon tekerleri, ses çıkartan tahta ve plastik oyuncaklar, çemberler, hareketli oyuncaklar, bez oyuncaklar, boş kutular, diş kaşıma halkaları, kavram geliştirici oyuncaklar, basit bilmeceler ve tahmin oyunları, öykü kitapları ve masallar, bilgi kartları, küçük ev hayvanları, basit resim, harf ve sayı oyun vb.

Öğretmenin hazırlamış olduğu etkinlik ve ortamına uygun olan her türlü materyal, sosyal gelişim etkinlikleri için kullanılabilir.

2.3. Sosyal Gelişime Uygun Etkinlik Planlama

Aşağıda sosyal gelişime uygun etkinlik örnekleriyle sosyal gelişim özelliklerine ilişkin değerlendirme ölçütlerini içeren tablolar verilmiştir. Etkinlik uygulamalarının ardından tabloları kullanarak çocukların sosyal gelişimleri hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz.

Sosyal Gelişime Uygun Etkinlik Örnekleri:

Resim 2.1: Arkadaşlık

Etkinlik Adı: Arkadaşlık Halkası

Kazanım: Arkadaşlık ilişkilerini geliştirebilme

Materyal: Renkli fon kartonları, artık malzemeler, yapıştırıcı, makas, boya kalemleri

Uygulama: Renkli fon kartonlarına, çocuklardan el izlerini çizip kesmelerini ve süslemelerini (Kendi fotoğraflarını da yapıştırabilirler.) isteyip bunları pano üzerine yan yana dizerek çocuklarla birlikte arkadaşlık halkası oluşturunuz ve oluşturulan panoyla ilgili çocukların yorumlarını alınız.

Değerlendirme Ölçütleri Arkadaş Edinmede Aranacak Kriterler, Gözlenecek Davranışlar	Evet	Hayır
1. Diğer çocuklarla etkileşime girerek birlikte oynar.		
2. Başkalarına ait malzemeyi kullanabilmek için izin ister.		
3. Belirlenen kurallara uyar.		
4. Uzun süreli arkadaşlık ilişkileri kurar.		
5. Kendi arkadaşını kendi seçer.		
6. Arkadaşlarının problemlerini paylaşır.		
7. Arkadaşıyla oynarken zevk alır.		
8. Diğerlerine yardımcı olmanın hazzını yaşar.		
9. Başkalarına oyunun ya da etkinliğin kurallarını açıklar.		
10. Sahip olduğu nesnelere arkadaşıyla paylaşır.		

Tablo 2.1: Değerlendirme ölçeği

Resim 2.2: Grup oyunları

Etkinlik Adı: “Ben Bir Ağacım.”

Kazanım: Grupta kendini ifade etmek

Materyal: Öğretmenin çocuklarla birlikte fon kartonları kullanarak hazırladığı ağaç bölümleri

Uygulama: “Çocuklara kim ağaç olmak istiyor?” diye sorulur. Gruptan biri ortaya gelir “Ben bir ağacım.” der.

Diğerleri sırası ile onun dalı, meyvesi, yaprağı vb. olur.

“Ben sınıfın öğrencisiyim.”

“Ben arkadaşımın” tümceleriyle bütünün parçaları tamamlatılır.

Not: Bu etkinlik ortaya gelen çocuğun başka simgelerle de diğerlerinin onu tamamlaması şeklinde olabilir.

Değerlendirme Ölçütleri Gruba Katılma ile İlgili Kriterler, Gözlenecek Davranışlar	Evet	Hayır
1. Mantıklı, kontrollü ve bağımsız hareket eder.		
2. Küçük gruplarla oynamayı sever.		
3. Oyunların kendine özgü kurallarına uyar.		
4. Yetişkinlerin liderliğindeki grup oyunlarında kurallara uyar.		
5. Oynarken grup arkadaşlarıyla iletişim kurar.		
6. Grup içinde oynamak istediğini seçer.		
7. Grup oyununda arkadaşını seyreder.		
8. Sırasını bekler.		
9. Grup etkinliklerinden hoşlanır.		
10. Kendi cinsleri arasında oyun kurar.		

Tablo 2.2: Değerlendirme ölçeği

Resim 2.3: Sıralı oyunlar

Etkinlik Adı: Parazit

Kazanım: Sosyal olmayan davranışların farkında olma

Uygulama: Grubu üç sıra hâlinde diziniz. Birinci grup üçüncü gruba liderinin söylediği cümleyi iletmeye çalışırken ortadaki grubun sürekli parazit sesler çıkarmasını sağlayınız. Parazit olan grubu sürekli değiştiriniz. Etkinlik sonunda çocuklardan neler hissettikleri konusunda görüş alınız.

Değerlendirme Ölçütleri Çocuk Kavga ve Tartışmaları ile İlgili Kriterler, Gözlenecek Davranışlar	Evet	Hayır
1. Kendi duygularını fark eder, hakkını savunur.		
2. Sosyal olarak kabul görmeyecek davranışlarını kontrol eder.		
3. Gerektiğinde özür diler.		
4. Sık sık kavga eder ama küskünlükleri uzun sürmez.		
5. Çocuk kavga ve tartışmalarda ailenin tutumu gözlenir.		
6. Oyuncaklarını paylaşır.		
7. Sözel olan ve sözel olmayan kuralları bilir.		
8. Doğru-yanlış, iyi-kötü, güzel-çirkin, haklı-haksız gibi ahlaki kavramları bilir.		
9. Başkalarının haklarına saygı gösterir.		
10. Diğer çocukları taklit ederek kurallara uyar.		

Tablo 2.3: Değerlendirme ölçeği

Resim 2.4: İş birliği

Etkinlik Adı: İşleri Paylaşım

Kazanım: Sorumluluk alma ve paylaşmanın önemini kavrayabilme

Materyal: Alacakları sorumluluklara ilişkin sembollerden oluşan kartlar

Uygulama: Önce çocuklarla birlikte iş yapmanın önemi, yeterliliği ve birlikte yapılması gereken işlerin neler olduğu hakkında sohbet ediniz, daha sonra sınıf içinde birlikte uygulanacak işleri belirleyiniz. Bu işlerden sorumlu olacak çocukları seçiniz ve sorumlu oldukları işleri temsil eden sembollerini seçerek kendi üzerlerine takmalarını isteyiniz. Seçtikleri işlerde sorumlulukları paylaşmalarına yardım ediniz. Daha sonra çocuklar arasında sorumluluk değişimi yapabilirsiniz.

Değerlendirme Ölçütleri İşbirliğinde Aranacak Kriterler, Gözlenecek Davranışlar	Evet	Hayır
1. Oyuncaklarını arkadaşları ile paylaşır.		
2. Başkalarına yardım etmeyi sever.		
3. Başkalarının görüşlerini alır.		
4. Oyun içinde sosyal iletişim kurallarını bilir ve uyar.		
5. Sıkıntı içinde olan oyun arkadaşlarını rahatlatır.		
6. Sahip olduğu şeyleri arkadaşlarıyla paylaşır.		
7. Oynadığı oyunun kurallarına uyar.		
8. Arkadaşlarının hakkına sahip duyar.		
9. Arkadaşlarıyla dayanışma içinde sorunları çözer.		
10. Gerektiğinde öğretmeni ile iş birliği yapar.		

Tablo 2.4: Değerlendirme ölçüğü

Resim 2.5: Rekabet

Etkinlik Adı: Gazete ve Dans

Kazanım: Yarışma duygusunu geliştirme

Materyal: Gazete, teyp

Uygulama: Erken çocukluğa uygun bir müzik parçası açınız. Çocuklardan gazetenin etrafında dans etmelerini isteyiniz. Müziği durdurunuz ve çocukların gazetenin üzerine çıkmalarını isteyiniz. Her defasında gazete parçasını küçültünüz. Son bir kişi kalana kadar tekrar ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri Rekabette Aranılan Kriterler, Gözlenecek Davranışlar	Evet	Hayır
1. Yarışma nitelikleri oyunlara ilgi duyar.		
2. Etkinliklerini gerçekleştirirken yarışçılık duygusu taşır.		
3. Yaşadığı aile ortamı rekabet konusunda etkendir.		
4. Kendinin ve diğerlerinin duygularını kabul eder.		
5. Yarışma nitelikli oyunları oynar.		
6. Kazandığı oyunda sevinme tepkisi verir.		
7. Yarışma nitelikli oyunlarda hırslanır.		
8. Yarışma nitelikli oyunlarda karşı tarafı küçümser.		
9. Yarışma nitelikli oyunların sonucunda hoşgörülü davranış gösterir.		
10. Yarışma nitelikli oyunların tekrarından zevk duyar.		

Tablo 2.5: Değerlendirme ölçeği

Resim 2.6: Kız- erkek ilişkileri

Etkinlik Adı: Karşındakini Tanı (Doğaçlama)

Kazanım: Arkadaş ilişkilerinde birbirlerini tanıma

Uygulama: Çocuklar bir halka oluşturur. Tüm grubun gözleri kapalı bir şekilde oturması sağlanır. Gruptan seçilen bir kız ve bir erkek birbirlerine yürür ve “merhaba” der.

Bu kız ve bu erkek kimdir? Birbirlerini tanıyorlar mı? Bu karşılaşma anı ile ilgili yorumlar yapılır. Durumlar yaratılır. Lider, grubun yorumlarının gerçekçilikten düşlere doğru abartılmasını ister. Fikirler grupça oyunlara dönüştürülür.

Değerlendirme Ölçütleri Kız-Erkek Çocuk İlişkilerinde Aranılan Kriterler, Gözlenecek Davranışlar	Evet	Hayır
1. Seçilen kız öğrenci annesini model almıştır.		
2. Seçilen erkek öğrenci babasını model almıştır.		
3. Kız-erkek çocuk, arkadaş grubunda yer alan kişilerin adını söyleyebilir.		
4. Kız-erkek çocuk, arkadaş seçiminde anne-babalarının etkilerini göz önüne alır.		
5. Seçilen kız ya da erkek öğrenci oyunlarında karşı cinse rol verir.		
6. Karşı cins tarafından sosyal olarak kabul görmeyecek davranışlarını kontrol eder.		
7. Sıkıntı içinde olan karşı cinsten oyun arkadaşını rahatlatır.		
8. Aldıkları görev ve sorumlulukları yerine getirirken karşı cinsten yardım alır.		
9. Karşı cinsin görevlerini alır.		
10. Kendi cinsinden memnuniyet duyar.		

Tablo 2.6: Değerlendirme ölçeği

UYGULAMA FAALİYETİ

Çocuğun sosyal gelişim özelliklerini dikkate alarak bir etkinlik seçip hazırlayınız. Etkinliğinizi erken çocukluk eğitim kurumlarındaki çocuklara uygulayınız. Etkinliğinizin sonucunu rapor hâline getirip arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çocuğun yaş ve gelişim seviyesine göre sosyal gelişim özelliklerini inceleyiniz.	➤ Çocuğun yaş ve gelişim seviyesine göre sosyal gelişimin özelliklerini dikkatlice araştırınız.
➤ Çocukların sosyal gelişim özelliklerine uygun materyalleri inceleyiniz.	➤ Çocukların sosyal gelişim özelliklerine yönelik materyalleri dikkatlice inceleyiniz.
➤ Çocuğun sosyal gelişim özelliklerine uygun etkinlikleri belirleyiniz.	➤ Çocuğun sosyal gelişim özelliklerine uygun etkinlikleri araştırınız.
➤ Etkinlik uygulamada amacınızı belirleyiniz.	➤ Çocuğun hangi sosyal gelişim özelliğini taşıdığını araştırınız (iş birliği paylaşma, kurallara uyma vb.).
➤ Etkinlik için uygun araç gereçlerinizi hazırlayınız.	➤ Araç gerecin çocuğun gelişimine uygun, dayanaklı, yaratıcı materyallerden oluşmasına dikkat ediniz.
➤ Etkinliğin amacını ve uygulama basamağını çocuklara anlatınız.	➤ Türkçeyi iyi kullanmaya dikkat ediniz.
➤ Etkinliği çocuklara uygulayınız.	➤ Çocuklara karşı güler yüzlü ve hoşgörülü davranınız.
➤ Etkinlik sırasında çocuklarla iletişim kurunuz.	➤ Çocuklarla olumlu iletişimde bulununuz. ➤ Çocuklara karşı sabırlı ve anlayışlı olunuz.
➤ Etkinliğinizi amacına uygunluğu açısından değerlendiriniz.	➤ Etkinliğinizi amacına uygunluğu açısından objektif olarak değerlendiriniz.
➤ Uyguladığınız etkinliği belgelendirerek bir sunuş hazırlayınız (fotoğraf, resim vb.).	➤ Sunumunuzu dikkatli, yaratıcı ve estetik olarak hazırlayınız.
➤ Etkinliğinizin sonucunu rapor hâline getirerek arkadaşlarınıza paylaşınız.	➤ Raporunuzu hazırlarken istekli, dikkatli, temiz ve düzenli olunuz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çocukların yaş ve gelişim seviyesine göre sosyal gelişim özelliklerini incelediniz mi?		
2. Çocukların sosyal gelişim özelliklerine yönelik materyalleri incelediniz mi?		
3. Çocuğun sosyal gelişim özelliklerine uygun etkinlikler seçtiniz mi?		
4. Etkinlik uygulamadaki amacınızı belirlediniz mi?		
5. Etkinlik için uygun araç ve gereç seçtiniz mi?		
6. Etkinliğin amacını ve uygulama basamağını çocuklara anlattınız mı?		
7. Etkinliği çocuklara uyguladınız mı?		
8. Etkinlik sırasında çocuklarla iletişim kurdunuz mu?		
9. Etkinliğinizi amaca uygunluğu açısından değerlendirdiniz mi?		
10. Çocuklara uyguladığınız etkinliği belgelendirerek bir sunu hazırladınız mı?		
11. Etkinliğinizin sonucunu rapor hâline getirerek arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Sosyal gelişim, çocuğun içinde bulunduğu grupla ya da yaşadığı kültürdeki diğer bireylerle geçinebilmesi ve onlar gibi davranabilmesidir.
2. () Bir grubun üyesi olmayı öğrenmek, birçok sosyal beceriyi gerektirir.
3. () Çocuklar 4-6 yaştan itibaren yaşam deneyimleri aracılığıyla kendini tanıma ve kabul etmeyi öğrenir.
4. () Bağımsız davranabilme ve kendi hareketlerinin, davranışlarının sorumluluğunu taşıyabilme sosyal gelişimi destekleyici etkinlikler yoluyla çocuklara kazandırılması amaçlanan becerilerdendir.
5. () Olumlu sosyal iletişimin sağlanabilmesi için çocukların birbirlerini gerçek anlamda tanımalarına olanak veren etkinlikler düzenlenmelidir.
6. () Çocukların ilköğretim döneminden itibaren seçim yapma ve karar verme becerilerini kazanabilmelerine fırsat verilmelidir.
7. () Kavram geliştirici oyuncaklar, küçük ev hayvanları, basit resim, harf ve sayı oyunları, sosyal gelişime uygun araç ve gereçlerden bazılarıdır.
8. () “Gazete ve Dans” etkinliği çocuk iletişimde iyi bir örnektir.
9. () “Ben Bir Ağacım.” etkinliği gruba katılmaya iyi bir örnektir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. “Toplumsal beklentilere uygunluk gösteren kazanılmış davranış yeteneği” aşağıdakilerden hangisini açıklar?
A) Sosyalleştirme
B) Kültür
C) Sosyal gelişim
D) Benlik
2. Aşağıdakilerden hangisi 0-12 yaş çocuklarında sosyalleşme özelliklerinden biridir?
A) Özel yetenek
B) Gruba katılma
C) Akıl yürütme
D) Şarkı besteleme
3. Hangi dönemde çocuğun ana-babasına bağıllığı çözülmekte ve dışarıdaki arkadaşlarıyla ilgilendiği görülmektedir?
A) Erken çocukluğun sonlarına doğru
B) İlk 36 ayda
C) İlköğretimin sonlarına doğru
D) Ergenlik çağı
4. Çocuk grup hâlinde oynamaya ne zaman başlar?
A) 0-12 ayda başlar.
B) 1-2 yaşında başlar.
C) 3-4 yaşında başlar.
D) 5-6 yaşında başlar.
5. Çocukların cinsiyetle ilgili tavırları belirlemesi ve kendi cinsiyle karşı cinsin özelliklerini öğrenmesi ne zaman görülmektedir?
A) Bir yaşından sonra
B) İki yaşından sonra
C) Üç yaşından sonra
D) Dört yaşından sonra
6. Aşağıdakilerden hangisi Ericson’a göre psikososyal gelişim evrelerinden biri değildir?
A) Temel güvene karşı güvensizlik
B) Özerkliğe karşı kuşku ve utanç
C) Girişimciliğe karşı suçluluk
D) Üst düzey gereksinimler

7. Ericson'a göre psikososyal gelişim evrelerinin hangisinde çocuğun kendi kendine yemek yemesi, eşyalarını toplaması, giyinmesi, soyunması, giysilerini seçmesi, karşılaştığı bazı problemleri çözmesi desteklenmelidir?
- A) Temel güvene karşı güvensizlik
 - B) Özerkliğe karşı kuşku ve utanç
 - C) Girişimciliğe karşı suçluluk
 - D) Çalışma ve başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu
8. Aşağıdakilerden hangisi Maslow'a göre temel gereksinimlerden biri değildir?
- A) Güvenlikte olma
 - B) Statü kazanma
 - C) Kimliğe karşı kimlik bocalaması
 - D) Fizyolojik-bedensel gereksinimler
9. Bir grubun üyesi olmayı öğrenmek, aşağıdakilerden hangisini gerektirmektedir?
- A) Birçok sosyal beceriyi
 - B) Özel yetenekleri
 - C) Birçok fiziksel beceriyi
 - D) Espri yeteneğini
10. Aşağıdakilerden hangisi sosyal gelişime uygun araç gereçlerden biri değildir?
- A) İtmeli-çekmeli araçlar
 - B) Parmak boyası
 - C) Bağlama oyuncaklar
 - D) Bilgisayarda oynanan oyunlar

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ -1'İN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	B
3	D
4	A
5	A
6	D
7	C
8	B
9	A
10	B
11	A
12	A

ÖĞRENME FAALİYETİ -2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Doğru
3	Yanlış
4	Doğru
5	Doğru
6	Yanlış
7	Doğru
8	Yanlış
9	Doğru

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	B
3	A
4	C
5	B
6	D
7	B
8	C
9	A
10	D

KAYNAKÇA

- AKAY, Gül. **Çocuk Gelişimi**, Esin Yayınevi, İstanbul.
- ATAMAN, Ayşegül. **Gelişim ve Öğrenme**, Gündüz Eğitim ve Yay., Ankara. (2004).
- BACANLI, Hasan. **Eğitim Psikolojisi**, Alkım Yayınevi, İstanbul. (1991).
Gelişim ve Öğrenme, Nobel Yay., Ankara. (2002).
- BİLİR, Şule. **Her Yönüyle Çocuğunuz**, Alkım Yay., İstanbul. (1998).
- CÜCELOĞLU, Doğan. **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitapevi, İstanbul. (1993).
- İREZ, Seniha. **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**, M.E.B. Basımevi, İstanbul. (1975).
- KALE, Rasim. **Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi**, Nobel Yay, Ankara. (2003).
- ÖZER, Kamil, ÖZER, Dilara Sevimay. **Çocuklarda Psikomotor Gelişim**, Nobel Yay, Ankara. (2005).
- SAN, İnci. **Sanat ve Eğitim**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Yayınları No: 151, A.Ü. Basımevi, Ankara(1985).
- YAVUZER, Hilmi. **Çocuğunuzun İlk 6 Yılı**, Remzi Kitapevi, İstanbul. (1999).
- KARADAĞ, Asiye. **Dramatizasyon,Öyküleri,Kostümleri ve Aksesuarları**, Anı Yayıncılık Ankara(2004).
- www.mediko.yildiz.edu.tr